

ΠΙΝΔΟΣ: Εθνικό Πάρκο Β. Πίνδου

Ο επιβλητικός ορεινός όγκος που προβάλλει από τα βόρεια σύνορα της χώρας διατρέχει την ηπειρωτική Ελλάδα (σε μήκος 250 χλμ και πλάτος 70 χλμ) και βυθίζεται στον Κορινθιακό κόλπο για να αναδυθεί και πάλι στην Πελοπόννησο και να καταλήξει στην Κρήτη. Αποτελεί τη ραχοκοκαλιά της Ελλάδας και θεωρείται η νοτιότερη απόληξη των Άλπεων. Οι γεωλογικές ανακατατάξεις που συνέβησαν στο τόπο, ανά τους αιώνες, αποτυπώθηκαν στο πολυσιχιδές ανάγλυφό της.

Τα αναρίθμητα ποτάμια της, σμίλεψαν τα πετρώματα και σχημάτισαν τα φαράγγια και τις χαράδρες. Πυκνά δάση με κωνοφόρα και φυλλοβόλα, ευνοημένα από τις κλιματολογικές συνθήκες, εποίκισαν τα εδάφη της και έγιναν ιδανικοί βιότοποι για μια μεγάλη ποικιλία ειδών πανίδας και χλωρίδας.

Τα ορεινά οικοσυστήματα της Β. Πίνδου υποστήριξαν, για αιώνες, με τους φυσικούς πόρους που διαθέτουν την επιβίωση του ανθρώπου και όρισαν παράλληλα και τον τύπο των δραστηριοτήτων που αναπτύχθηκαν. Η γεωργοκτηνοτροφία κατά το μεγαλύτερο μέρος και ο μεταπρατικός τομέας και το εμπόριο, λιγότερο, αποτέλεσαν τις κυριότερες ασχολίες.

Η κατάσταση διατήρησης των ορεινών οικοσυστημάτων της Β. Πίνδου, υπέστη διακυμάνσεις ανάλογες με την ένταση και έκταση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων που ασκήθηκαν. Μέχρι τον προηγούμενο αιώνα οι δραστηριότητες αυτές ήταν ως επί το πλείστον ήπιες και εκτατικής μορφής άρα πιο συμβατές με τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και των στοιχείων που το απαρτίζουν. Μετά το 1950, η αστικοποίηση, οδήγησε στην εγκατάλειψη των ορεινών όγκων, αλλά και η χρήση πιο σύγχρονων μέσων εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων,

διατάραξαν μια ισορροπία αιώνων.

Στη Β. Πίνδο, το Ζαγόρι, η Κόνιτσα, το Μέτσοβο και το δυτικό τμήμα του νομού Γρεβενών, συνθέτουν μια περιοχική εξέχουσας φυσικής αξίας και βιο-ποικιλότητας με ιδιαίτερα πλούσια πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά. Η διατήρησή της και η ανάδειξή της προκειμένου να εξασφαλισθεί η συνολική διαχείριση της περιοχής και η ολοκληρωμένη προστασία των ιδιαίτερων φυσικών χαρακτηριστικών της είναι προτεραιότητα.

Για το λόγο αυτό δημιουργήθηκε το Εθνικό Πάρκο στη Β. Πίνδο, ως ενιαία προστατευόμενη περιοχή. Στα όρια του Εθνικού Πάρκου, περιλαμβάνονται οι δύο Εθνικοί Δρυμοί, της Βάλια Κάλντα (1966) και του Βίκου Αώου (1973), καθώς και η μεταξύ τους περιοχή, και το δυτικό τμήμα του νομού Γρεβενών. Με τη δημιουργία και λειτουργία του Εθνικού Πάρκου και την προοπτική εφαρμογής συγκεκριμένων διαχειριστικών μέτρων, αναμένεται να διασφαλιστεί η οικολογική αξία της περιοχής. Παράλληλα, η ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού θα δώσει δυνατότητες ανάδειξης και ανάπτυξης στη Βόρεια Πίνδο, συμβάλλοντας και στην οικονομική ανόρθωση της περιοχής.

Φυσιογνωμία περιοχής

Φαράγγια, χαράδρες απότομες ορθοπλαγιές αλλά και πυκνά δάση, συγκροτούν τη ιδιαίτερη φυσιογνωμία της Β. Πίνδου.

Πριν από χιλιάδες χρόνια, την περιοχή κάλυπτε η αρχαία θάλασσα της Τιθύος (σημερινή Μεσόγειος). Με την υποχώρηση των νερών αποκαλύφθηκαν τα πετρώματα του πυθμένα. Στη συνέχεια, στα πετρώματά αυτά, επέδρασαν

τα τεκτονικά και αιολικά φαινόμενα διαμορφώνοντας τη σημερινή μορφολογία της Πίνδου. Ωστόσο, οι μνήμες του θαλάσσιου περιβάλλοντος αποτυπώθηκαν στα προϊστορικά απολιθώματα των θαλάσσιων οργανισμών, που βρίσκονται ακόμη εγκλωβισμένα στα πετρώματα.

Στο βόρειο τμήμα της οροσειράς της Πίνδου δεσπόζουν οι ορεινοί όγκοι της Τραπεζίτσας (2022μ), της Τύμφης (Γκαμήλα) (2497μ), του Σμόλικα (2.637μ) και του Λύγκου (2.204μ).

Εδώ ανήκει, επίσης, το φαράγγι του Βίκου και η χαράδρα του Αώου, η Βάλια Κάλντα καθώς και οι απόκρημνες ορθοπλαγιές. Μαζί με το Σμόλικα, η Τύμφη λειτουργεί ως καθοριστικός ρυθμιστής του υδάτινου ισοζυγίου, αφού τροφοδοτούν με νερό τα δύο σημαντικότερα ποτάμια της περιοχής τον Αώο και τον Βοϊδομάτη.

Κλίμα

Το κλίμα επηρεάζει καθοριστικά τη μορφολογία και τη λειτουργία των οικοσυστημάτων (τύποι βλάστησης, είδη πανίδας και χλωρίδας) της Β. Πίνδου.

Μεγάλο ετήσιο ύψος βροχής, (800-2200 χιλιοστά) και πυκνό χιόνι, που πέφτει 7-9 μήνες το χρόνο, χαρακτηρίζουν την περιοχή.

Μέση μέγιστη θερμοκρασία θερμότερου μήνα 29,7οC και μέση ελάχιστη ψυχρότερου μήνα -9,0ο C.

Νερό

Το υδρογραφικό δίκτυο της περιοχής του Εθ. Πάρκου Β. Πίνδου, παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον με τα ποτάμια και τους παραπόταμους, που διαρρέουν την ορεινή περιοχή.

Ο Αώος, πηγάζει από το Μαυροβούνι Μετσόβου, διαρρέει την ομώνυμη κοιλάδα, γνωστή ως "Λάκκα Αώου" και πριν φθάσει στη λεκάνη της Κόνιτσας περνάει από τα στενά που σχηματίζουν οι ορεινοί όγκοι της Τραπεζίτσας του Σμόλικα και της Τύμφης. Στον Αώο συμβάλλει ένα πλήθος χειμάρρων και ρεμάτων που τον τροφοδοτούν με άφθονα πηγαία και όμβρια ύδατα.

Ο Βοϊδομάτης (από το σλάβικο "Βόϊντο-ματ" που σημαίνει "καλό νερό") θεωρείται ένα από τα καθαρότερα ορεινά ποτάμια της Ευρώπης. Πηγάζει από το φαράγγι του Βίκου, στους πρόποδες του οικισμού Βίκος (ή Βιτσικό) από υπόγειες πηγές που αναβλύζουν σε αυτό το σημείο και τον τροφοδοτούν συνεχώς.

Ο Βοϊδομάτης είναι παραπόταμος τους Αώου, με τον οποίο συναντιέται στον κάμπο της Κόνιτσας και συλλέγει τα νερά του κεντρικού και δυτικού τμήματος της Τύμφης.

Φυσικό περιβάλλον

Οικότοποι

Η Β. Πίνδος, εμφανίζει έναν από τους υψηλότερους δείκτες ποικιλότητας τύπων οικοτόπων στην ορεινή Ελλάδα.

Μόνο στην περιοχή του Ζαγορίου έχουν καταγραφεί 34 τύποι οικοτόπων, οι 24 εκ των οποίων εμφανίζουν

ιδιαίτερο ενδιαφέρον και γι' αυτό περιλαμβάνονται στην κοινοτική οδηγία 92/43 για την "διατήρηση των οικοτόπων και ειδών χλωρίδας και πανίδας".

Η δασική βλάστηση καταλαμβάνει το 80% της έκτασης. Στα χαμηλότερα υψόμετρα, εμφανίζεται βλάστηση με μεσογειακά στοιχεία (αείφυλλα πλατύφυλλα), ακολουθεί η ζώνη της δρυός (βελανιδιάς), και στα αμέσως μεγαλύτερα υψόμετρα κυριαρχούν τα κωνοφόρα με χαρακτηριστικότερη τη Μαύρη Πεύκη, ενώ πιο ψηλά εμφανίζονται τα δάση οξιάς και ρόμπολου. Οι λιβαδικές και οι στεππόμορφες εκτάσεις εμφανίζονται εμφανίζονται πάνω από τα όρια του δάσους.

Οικότοποι προτεραιότητας, που προστατεύονται είναι τα Δάση Μαύρης Πεύκης, τα μικτά ελληνικά δάση οξιάς-Μαύρης Πεύκης και τα πλατύφυλλα δάση δρυός με Μαύρη Πεύκη.

Χλωρίδα

Η περιοχή θεωρείται από τις πιο πλούσιες σε αριθμό ειδών. Συνολικά στην περιοχή καταγράφηκαν 1700 είδη και υποείδη χλωρίδας, ανάμεσα στα οποία συγκαταλέγονται 6 τοπικά ενδημικά, από τα οποία τα τρία βρίσκονται στην χαράδρα του Αώου και άλλα τρία στην αλπική περιοχή της Τύμφης. Στην περιοχή επίσης υπάρχουν άλλα 35 είδη, ενδημικά της Ελλάδας και 121 είδη που είναι ενδημικά των Βαλκανίων.

Πανίδα

Η έκταση της περιοχής και ο κυρίαρχος δασικός και ορεινός χαρακτήρας της χαρακτηρίζει, εξασφαλίζει ιδανικές συνθήκες διαβίωσης μεγάλης ποικιλίας δασόβιων θηλαστικών ειδών, όπως είναι η καφέ αρκούδα, το ζαρκάδι, το αγριόγιδο, καθώς και για πολλά είδη πουλιών. Τα μεγάλα αδιατάρακτα τμήματα δάσους καθώς και η ποικιλία σε τροφικές πηγές, καλύπτουν τις ζωτικές ανάγκες και απαιτήσεις τους (καταφύγιο, τροφή, αναπαραγωγή).

Ο τύπος των ανθρώπινων δραστηριοτήτων που αναπτύχθηκαν παραδοσιακά στην Βόρεια Πίνδο, προσέφεραν συμπληρωματικές τροφικές πηγές στην αρκούδα και στα άλλα θηλαστικά. Το ανάγλυφο της περιοχής, ευνόησε και τη διατήρηση του αγριόγιδου στις απότομες ορθοπλαγιές της Πίνδου, κυρίως, στην περιοχή του Ζαγορίου.

Επίσης, καταγράφηκαν στη περιοχή 167 είδη ορνιθοπανίδας, εκ των οποίων τα 48 είναι είδη προτεραιότητας. 84 είδη είναι μόνιμα στην περιοχή, ενώ 22 την επισκέπτονται κατά τη διάρκεια της ανοιξιάτικης ή της φθινοπωρινής μετανάστευσης. Η περιοχή είναι ικανή να διατηρήσει μεγάλους αριθμούς αρπακτικών και δασόβιων πουλιών γιατί προσφέρει διαθεσιμότητα τροφής και θέσεις αναπαραγωγής. Η πανίδα των αμφιβίων και των ερπετών είναι, επίσης, πολύ σημαντική. Εντοπίστηκαν 20 είδη ερπετών και 10 είδη αμφιβίων, ανάμεσά τους και ο αλπικός τρίτυνας, σπάνιο είδος αμφιβίου, που ζει σε μικρές λίμνες και υδατοσυλλογές που βρίσκονται κυρίως στην υποαλπική ζώνη.

Άνθρωπος και φύση στη Β. Πίνδο: Ιστορία και πολιτισμός.

Στη Β. Πίνδο, τόπος και άνθρωπος, δηλαδή φυσικός γεωγραφικός χώρος, ιστορία, κοινωνία, οικονομία, ήθη και έθιμα, συνυφαίνονται σε ένα άρτιο σύνολο πολιτιστικής έκφρασης.

Το Εθνικό Πάρκο της Β. Πίνδου, περιλαμβάνει τέσσερις διακριτές ανθρωπογεωγραφικές ενότητες. Τα χωριά στα δυτικά του νομού Γρεβενών, την Κόνιτσα, το Ζαγόρι και το Μέτσοβο. Στο πέρασμα του χρόνου, η σχέση του ανθρώπου με τη φύση διαμόρφωσε το τοπίο με τέτοιο τρόπο, ώστε φυσικό περιβάλλον και πολιτισμός, να αποτελούν αδιάσπαστη ενότητα. Το τοπίο, το πλούσιο μωσαϊκό βλάστησης και καρποφόρων φυτών διαμορφώθηκε σημαντικά και από τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες και τους διαφορετικούς τρόπους εκμετάλλευσης και χρήσης της γης από τους νομάδες κτηνοτρόφους. Υπό αυτές τις συνθήκες, δεν είναι τυχαία η ύπαρξη της αρκούδας, στον ορεινό όγκο της Β Πίνδου. Η σημερινή παρουσία της αρκούδας, αλλά και άλλων ειδών άγριας πανίδας, ταυτίζεται αρκετά με τη ζώνη της νομαδικής κτηνοτροφίας- και πιο συγκεκριμένα με τις θερρινές ζώνες- κατά την περίοδο 1850-1950.

Η διατήρηση μεγάλου αριθμού κτηνοτροφικών ζώων, ζωντανών ή νεκρών, αποτελούσε βασική πηγή τροφής για τα μεγάλα σαρκοφάγα (αρκούδα-λύκος).

Η γεωργία, επίσης, έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διατήρηση πολλών ειδών πανίδας, με τις μικρές ορεινές καλλιέργειες που πρόσφεραν συμπληρωματική τροφή όπως π.χ. στις αρκούδες.

Τα τοξωτά πέτρινα γεφύρια, τα μαντριά, οι μικρές καλλιέργειες, τα οπωροφόρα και τα αμπέλια, με τον μεγάλο ορεινό όγκο να τα περιβάλλει, συνθέτουν το σκηνικό της Β. Πίνδου, που λίγο άλλαξε με το πέρασμα των αιώνων, αφού διατηρεί, μέχρι σήμερα, αξιόλογη έκταση και φυσικότητα. Τα ξωκλήσια και μνημεία, διάσπαρτα στο χώρο, ήταν τα σημάδια που οδηγούσαν τον περασμένο αιώνα τους αγωγιάτες και τα караβάνια που έφευγαν με προορισμό τα μεγάλα εμπορικά κέντρα. Η απουσία ανθρώπινης δραστηριότητας, κατά το κρίσιμο για την επιβίωση της αρκούδας 7μηνο Νοέμβριος - Μάιος, βοήθησε σημαντικά στη διατήρηση του πληθυσμού της. Αλλά και κατά το 5μηνο Ιούνιος -Οκτώβριος, ο τύπος των ανθρώπινων δραστηριοτήτων ήταν τέτοιος, που άφηνε περιθώριο στην αρκούδα να βρίσκει διόδους μετακίνησης, κενά και καταφύγια. Η φύση αφέθηκε ανεμπόδιστη στο έργο της και σ' αντάλλαγμα, βοήθησε τον άνθρωπο να επιβιώσει στις δύσκολες εποχές. Η συστηματική συρρίκνωση του πληθυσμού, που ξεκίνησε από τα μέσα του 20ου αι, άλλαξε την κατάσταση.

Οι κάτοικοι που απέμειναν είναι ως επί το πλείστον υπέργηροι και δεν ασχολούνται με παραγωγικές δραστηριότητες. Οι χρήσεις της γης έχουν μεταβληθεί και πλέον μόνο το 1% της συνολική έκτασης, καταλαμβάνει η γεωργική γη. Ωστόσο, τα δάση παραμένουν στα ίδια περίπου ποσοστά, 58% το 1991, έναντι 60% το 1961. Μακροπρόθεσμα, όμως, η δημογραφική συρρίκνωση, η κοινωνική και οικονομική υποχώρηση προαναγγέλλουν

βαθιές τομές και ρήξεις στις πολιτιστικές δομές και συνακόλουθα, επιπτώσεις για τα ορεινά οικοσυστήματα.

Ενδιαφέροντα στοιχεία τοπίου

Φαράγγι Βίκου: Δημιουργήθηκε από τις έντονες γεωλογικές ανακατατάξεις. Θεωρείται από τα μεγαλύτερα και εντυπωσιακότερα ασβεστολιθικά φαράγγια της Ευρώπης, Μήκος 12χλμ, μέσο άνοιγμα 200μ και μέγιστο βάθος 1200μ.. Σημαντικό καταφύγιο αρπακτικών πουλιών και της αρκούδας. Εξίσου εντυπωσιακή είναι και η χαράδρα του Αώου.

Το φαράγγι του Βίκου, η χαράδρα του Αώου και ο ορεινός όγκος της Τύμφης ανακηρύχθηκε Εθνικός Δρυμός το 1973. Τουλάχιστον 50 είδη δασικών δέντρων και θάμνων έχουν καταγραφεί στα όρια του Δρυμού. Ενδημικά σπάνια και μοναδικά στη χώρα μας είδη φυτών όπως τα *Valeriana epirota*, *Centaurea rawlonskii*, *Lilium cariolicum*, *Ramonda sebrica*, κτλ, φύονται στο Δρυμό Βίκου-Αώου και προσελκύουν το ενδιαφέρον επιστημόνων από όλο τον κόσμο. Ιδιαίτερα σημαντική, επίσης, είναι η ιστορική και πολιτισμική κληρονομιά της περιοχής.

Βάλια Κάλντα: Πυκνά δάση Μαύρης Πεύκης, δάση υπεραιώνόβιων ρόμπωλων αξιόλογη πανίδα, ιδιαίτερη τοπογραφία, εμφάνιση σπάνιων πετρωμάτων (σερπεντίνες) όπου αναπτύσσεται ιδιαίτερη κλωρίδα, χαράδρες, κοιλάδες και ορμητικοί χείμαρροι χαρακτηρίζουν αυτή τη μοναδική σε φυσικότητα και βιολογική αξία περιοχή, που αποτελεί τμήμα της Β. Πίνδου. Η Βάλια Κάλντα (=Ζεστή Κοιλάδα, στη βλάχικη διάλεκτο), ανακηρύχθηκε Εθνικός Δρυμός το 1966. Αποτελεί σημαντικό εποχικό βιότοπο για την καφέ αρκούδα και για κάποια αρπακτικά όπως ο Ασπροπάρης (*Neophron percnopterus*), το Όρνιο (*Gyps fulvus*), ο Βασιλαετός (*Aquila heliaca*), ο Χρυσαιετός (*Aquila chrysaetos*), το Χρυσογέρακο (*Falco biarmicus*), αλλά και για οκτώ είδη δρυοκολαπτών. Το καθεστώς προστασίας στον πυρήνα του εθνικού δρυμού Πίνδου είναι ιδιαίτερα αυστηρό.

Λίμνες Φλέγκας: Στη Βάλια Κάλντα ανήκουν οι δύο ορεινές, γνωστές και ως δίδυμες λίμνες, που βρίσκονται στην κορυφή Φλέγκα, σε υψόμετρο 1.960μ. σε αυτό το υψόμετρο ευδοκούν μόνο τα ρόμπολα, που αποτελούν ξεχωριστό μνημείο φύσης.

Δρακόλιμνη Τύμφης: Υπόλειμμα της παγετωνικής περιόδου, μια από τις 3 που απέμειναν στη Βόρεια Πίνδο. Το βάθος της προσεγγίζει τα 200μ και εικάζεται ότι συγκοινωνεί, με το υπόγειο (καρστικό δίκτυο), φυσικό δίκτυο υδάτων της Τύμφης

Μικτά δάση, Βάλια Κάλντα: εμφανίζονται σε όλη την ορεινή ζώνη, πάνω από 800 μ. υψόμετρο, και αποτελούν σημαντικό απόθεμα βιοποικιλότητας. Απειλήθηκαν από τις δασικές πυρκαγιές (καλοκαίρι 1993, καλοκαίρι 2000) και αποδείχθηκαν ανθεκτικότερα από τα αμιγή δάση κωνοφόρων.

Καθεστώς προστασίας

Η περιοχή της Β. Πίνδου ανακηρύχθηκε πρόσφατα (και μετά από μακρίχρινες προσπάθειες κυρίως από την πλευρά των ΜΚΟ) Εθνικό Πάρκο με την ονομασία "Εθνικό Πάρκο Β. Πίνδου" (έκτασης περ. 2000 τετ. κλμ) με βάση τον νόμο πλαίσιο για το περιβάλλον 1650/86. Το Διοικητικό όργανο του Πάρκου είναι ο Φορέας Διαχείρισης (με βάση σχετική διάταξη του ν. 2742/99 περί "Προστατευόμενων Περιοχών"). Στόχος της δημιουργίας των Εθνικών Πάρκων και των αντίστοιχων Φορέων Διαχείρισης (27 μέχρι τώρα στη χώρα μας με βάση τον ν. 3044/02), είναι η διαφύλαξη της φυσικής κληρονομιάς και η διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας μέσω τη ειδικής διαχείρισης αυτών των περιοχών.

Όταν πρόκειται για μεγάλες σε έκταση περιοχές εφαρμόζεται συνήθως ένα σύστημα ζώνωσης που αντιστοιχεί σε μια διαβάθμιση καθεστώτων προστασίας στο εσωτερικό μιας περιοχής. Ο καθορισμός των ζωνών προστασίας γίνεται με γνώμονα τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος αλλά και τη διατήρηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων που προϋπάρχουν σε κάθε περιοχή. Στα όρια των Εθνικών Πάρκων επιτρέπονται συνήθως δραστηριότητες κυρίως παραδοσιακές ενώ προωθείται ευνοείται η περιβαλλοντική εκπαίδευση και οι φυσιολατρικές δραστηριότητες.

Για το Εθνικό Πάρκο Β. Πίνδου, οι κατηγορίες ζωνών που προτάθηκαν με βάση τον νόμο πλαίσιο για το περιβάλλον 1650/86, και εγκρίθηκαν πρόσφατα με σχετική Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) καθώς και οι επιτρεπόμενες δραστηριότητες είναι:

περιοχή προστασίας της φύσης: όπου επιτρέπεται η επιστημονική έρευνα, η ξενάγηση επισκεπτών, η συντήρηση και βελτίωση μονοπατιών ενώ απαγορεύεται αυστηρά κάθε νέα διάνοιξη ή διαπλάτυση /ασφαλτόστρωση δρόμων.(περιλαμβάνει : φαράγγι Βίκου, Χαράδρα Αώου, αν. ορθοπλαγιές Τύμφης)

περιοχή διατήρησης οικοτόπων και ειδών πανίδας και χλωρίδας: επιτρέπονται μόνο οι παραδοσιακές δραστηριότητες (μελισσοκομία, κτηνοτροφία, γεωργία, δασοκομία με ειδικές προδιαγραφές, επιστημονική έρευνα κτλ)(περιλαμβάνει : περιφερειακές ζώνες των δύο δρυμών καθώς και η μεταξύ των δύο δρυμών περιοχή, Μιτσικέλι, κοιλάδα Αώου στη Λάιστα)

περιφερειακή ζώνη του Εθνικού Πάρκου: παραδοσιακές δραστηριότητες, ανάπτυξη ήπιων μορφών αναψυχής (περιλαμβάνει: περιοχή των Γρεβενών, το δυτικό Ζαγόρι και η περιοχή βορείως της Κόνιτσας)

ζώνη αειφορικής διαχείρισης: επιτρέπονται όλα τα ανωτέρω καθώς και η δασική εκμετάλλευση βάσει ειδικών προδιαγραφών. Τέλος, στη ζώνη αειφορικής διαχείρισης, συμπεριλαμβάνονται εκτός από τα παραγωγικά δάση και οι οικιστικές ενότητες, όπου προβλέπονται όλες οι σχετικές δραστηριότητες. Η ζώνη αυτή παίζει το ρόλο αφετηρίας και πόλου ενημέρωσης των επισκεπτών.

Κίνδυνοι και απειλές

Η σταδιακή εγκατάλειψη των καλλιεργειών και η ερήμωση της υπαίθρου, μετά τον πόλεμο, είχε ως αποτέλεσμα την έναρξη μιας πορείας ανόρθωσης των δασικών οικοσυστημάτων στη Β. Πίνδο. Το δεδομένο αυτό, όμως, ανατράπηκε, όταν άρχισε η εντατική εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, με διανοίξεις δρόμων, εντατικές υλοτομίες, κακή διαχείριση των υδατικών πόρων και χρήση βαρέων μηχανημάτων.

Σήμερα, η περιοχή της βόρειας Πίνδου και το Εθνικό Πάρκο, αντιμετωπίζουν απειλές που ενδεχομένως στα επόμενα χρόνια κινδυνεύουν να αλλοιώσουν δραματικά τη φυσιογνωμία της, αν δεν αντιμετωπιστούν έγκαιρα και βάση σχεδίου. Οι σημαντικότερες απειλές φαίνεται να είναι :

Λύματα- απορρίμματα

Τοξικές ουσίες που χρησιμοποιούνται ή απελευθερώνονται από προϊόντα οικιακής χρήσης (απορρυπαντικά, γεωργικά φάρμακα, ορυκτέλαια), μολύνουν τα πόσιμα επιφανειακά ύδατα. Εξάλλου, τα απορρίμματα που βρίσκονται εκτεθειμένα σε ανοιχτούς χώρους, αποτελούν πόλο έλξης της άγριας πανίδας, που προσαρμόζει τις συνήθειές της σε κατώτερης ποιότητας τροφικές πηγές και εθίζεται στη λήψη ανθρωπογενούς τροφής. Εξαιτίας της προσέγγισής τους σε κατοικημένες περιοχές υπάρχει αυξημένος κίνδυνος άμεσης θανάτωσής τους από λαθροθήρες ή παραγωγούς που έχουν υποστεί ζημιές και καταστροφές. Τέλος, καθόλου αμελητέος δεν είναι ο κίνδυνος από μολυσματικές ασθένειες (ηπατίτιδα), που απειλεί τους κατοίκους των οικισμών, αφού τα σημεία απόρριψης βρίσκονται σχεδόν πάντα εντός της οικιστικής ενότητας. Σήμερα υπολογίζεται ότι υπάρχουν πάνω από 1600 παράνομες χωματερές σήμερα στη χώρα μας. Αντιμέτωπη: προς το παρόν καμμία. Σχέδιο αντιμετώπισης, του προβλήματος αναμένεται να ενταχθεί στο διαχειριστικό σχέδιο του Εθνικού Πάρκου.

Οδικό δίκτυο και μεγάλα έργα υποδομής

Το ιδιαίτερα πυκνό δασικό οδικό δίκτυο (που εξυπηρετεί κυρίως τη δασική εκμετάλλευση) επηρεάζει τη φυσικότητα και τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος. Εξαιτίας του, παρατηρούνται ήδη σε πολλά σημεία του δάσους και του ανάγλυφου φαινόμενα κατολίθησης και διάβρωσης, διάσπαση της δομής του δάσους, απώλεια δασικής γης, ενώ η όχληση στην πανίδα και η ανεξέλεγκτη κυκλοφορία και πρόσβαση τροχοφόρων είναι οι συνεπακόλουθες αρνητικές συνέπειες. Παράλληλα οι εκσκαφές, οι εκχερσώσεις και τα μπαζώματα, δημιουργούν φυσικά εμπόδια και αλλοιώνουν την αισθητική του τοπίου. Το φαινόμενο αυτό γίνεται εντονότερο όταν το δίκτυο περνά μέσα από διάσελα, ράχες ή κοίτες ποταμών, δηλαδή σημεία πρόσβασης σε βασικές τροφικές πηγές για την αρκούδα και τα άλλα μεγάλα θηλαστικά.

Τέλος οι μεγάλοι οδικοί άξονες (π.χ. Εγνατία Οδός) και τα ΥΗΕ (υδροηλεκτρικά έργα) συνεχίζουν να απειλούν την συνεκτικότητα και την φυσική ακεραιότητα του Πάρκου.

Αντιμετώπιση: συγκεκριμένη ρύθμιση της δασικής νομοθεσίας επιτρέπει πλέον την ελεγχόμενη χρήση του δασικού οδικού δικτύου κατά την χειμερινή περίοδο με την τοποθέτηση μπαρών. Έχουν βελτιωθεί σημαντικά τα περιβαλλοντικά κριτήρια κατασκευής της Εγνατίας Οδού στο τμήμα Ιωάννινα-Γρεβενά. Παράλληλα γίνονται ενστάσεις και συνεχείς παρακολούθηση (κυρίως από τις ΜΚΟ) των σχεδιαζόμενων ΥΠΕ. Πρόσφατα με παρέμβαση και της "ΚΑΛΛΙΣΤΩ" ακυρώθηκε η κατασκευή υδροηλεκτρικού σταθμού στην περιοχή του ΔΔ Μικρολίβαδου ΝΔ της Βάλια Κάλντα.

Δασικές εργασίες

Η εντατική δασική εκμετάλλευση (εγκατάσταση εργοταξίων, έντονη εκμηχάνιση, πολυάριθμα συνεργεία υλοτομιών) που ακολουθήθηκε για πολλές δεκαετίες, υποβαθμίζει το δασικό οικοσύστημα και προκαλεί σημαντική όχληση στην πανίδα. Σήμερα, οι πρακτικές που αντιμετωπίζουν το δάσος ως πηγή παραγωγής πρώτης ύλης ξυλείας, αναθεωρούνται. Το δάσος πλέον αρχίζει να προσεγγίζεται ως λειτουργικό και ζωντανό οικοσύστημα ενώ οι αρμόδιες αρχές επεξεργάζονται νέο σχέδιο προδιαγραφών για τις δασικές διαχειριστικές μελέτες. Ωστόσο η ενσωμάτωσή τους στη δασοκομία δεν έχει ακόμη πραγματοποιηθεί ενώ μεγάλο πρόβλημα παραμένει η πρακτική των αποψιλωτικών υλοτομιών στα δάση δρυός.

Τουρισμός

Οι νέες μορφές τουρισμού περιπέτειας που συνδέονται με τη εκτεταμένη χρήση αυτοκινήτων 4X4 και μοτοσικλέτας και γενικά η έντονη κινητικότητα μέσα στο δασικό/ορεινό βιότοπο, αποτελούν σοβαρή όχληση για την πανίδα της περιοχής, ενώ η σχεδιαζόμενη ανάπτυξη ενός τουρισμού, μαζικού τύπου, με ογκώδεις εγκαταστάσεις θα επιδράσει αρνητικά τόσο στο φυσικό όσο και στο δομημένο περιβάλλον. Συχνά μάλιστα, ο μαζικός τουρισμός μασκαρεύεται κάτω από τον όρο "οικοτουρισμός" και γίνεται ακόμα πιο επικίνδυνος. Ο οικοτουρισμός, όμως, αντίθετα από τον μαζικό τουρισμό, δεν υπερβαίνει τη φέρουσα ικανότητα μιας προστατευόμενης περιοχής, ενώ ταυτόχρονα, προωθεί την προστασία του φυσικού αρχικά, αλλά και του πολιτιστικού περιβάλλοντος και συμβάλλει στην τοπική οικονομία και στη διατήρηση της συνοχής του κοινωνικού ιστού.

Αντιμετώπιση:

Στο πλαίσιο λειτουργίας του Εθνικού Πάρκου και εκπόνησης διαχειριστικού σχεδίου, προβλέπεται και η κατάρτιση ειδικού διαχειριστικού σχεδίου για τους επισκέπτες.

Καλλιστώ
περιβαλλοντική οργάνωση
για την άγρια ζωή και τη φύση

Νικηφόρου Φωκά 5, 54621, Θεσσαλονίκη
T: 2310 252530 F: 2310 272190 e: info@callisto.gr